

GRUNDTVIGS SYN PAA JENS MØLLERS
»BIDRAG TIL EN
OVERSÆTTELSESTHEORIE
MED NÆRMEST HENSYN TIL DE
BIBELSKE SKRIFTER«

Af *Gustav Albeck*.

I en Fodnote til min Afhandling *Grundtvigs Forsøg som Bibeloversætter* har jeg gjort opmærksom paa nogle Kvartsider af Grundtvig, der findes i Fasc. 153, et Par Fragmenter, som bl. a. polemiserer mod et Forslag om at oversætte (Dele af) GT paa rimede Vers¹). Jeg mente med Sikkerhed at kunne datere disse Blade til 1811—12, men var ikke i Stand til at sige, hvem Gr. her rettede sit Skyts imod. I Fragmentet omtaler Gr. kun sin Antagonist som H. P. — At disse to Bogstaver ikke kunde være Forbogstaverne i Modstanderens Navne, stod mig klart. Derimod gik det først senere op for mig, at der bag Forkortelsen skjulte sig et ikke alt for ærbødigt »Hr. Professoren«. (Paa lignende Viis tiltaler Gr. i en anden Polemik Dr. Gustav Baden som H. D. = Hr. Doktoren). — Nu har imidlertid et Fund i en anden af Gr.-Arkivets Kapsler (Fasc. 182) bragt Begyndelsen til Fragmenterne frem, og en nærmere Undersøgelse har gjort det sandsynligt, at vi herved har bevaret et afsluttet Hele, Udkastet til et polemisk Indlæg om nogle Teorier vedrørende Bibeloversættelser. Begyndelsen røber iøvrigt klart og utvetydigt, hvem Polemikken er rettet imod, Professor *Jens Møller*.

I første Bind af sit Tidsskrift *Theologisk Bibliothek* offentliggjorde den stærkt humanistisk-orienterede Teolog i Slutningen af 1811 en længere og ganske pretentiøs Afhandling, benævnet »*Bidrag til en Oversættelsestheorie med nærmest Hensyn til de bibelske Skrifter; og adskillige Oversættelsesprøver som Bilag*«²). Det var denne Afhandling, der bragte Gr. i Harnisk og fik ham til at skrive

¹) *Bidrag til Den Danske Bibels Historie*, festskrift i anledning af den danske bibels 400 års jubilæum, udgivet af Aarhus Universitet, 1950, p. 174.

²) Anf. Tidsskrift, p. 218—293.

sine formentlig ældste Betragtninger over Problemet Bibeloversættelser.

Som det vil ses af hans Indlæg, var han direkte provokeret gennem en udfordrende Anmærkning i Møllers Afhandling. Men Emnet i sig selv var lokkende, og Møllers lidt flotte for ikke at sige smaa-vigtige Maade at afhandle Materien paa kunde i sig selv virke som et Incitament til Modsigelse. Desuden havde Gr. baade et gammelt og et nyt Mellemværende med Jens Møller. Ganske vist havde Gr. taget Stikkene hjem, da han i 1806 tog Møllers Rimeri over *Skirners Reise* op til naadeløs kritisk Behandling. Men Møller havde skaffet sig Oprejsning ved sine lidt nedladne Bedømmelser af Gr.s Ungdomsarbejder (Litteraturtidende 1811, p. 1–14 og 25–32), som Gr. forøvrigt havde givet et kort og klart Svar paa (Litteratur-Tidende 1811, p. 63f.). Møller havde dog i sin Egenskab af Recensent stadig et Ord at skulle have sagt, og da Gr. i Efteraaret 1811 udsendte sin store Digtsamling, Nytaarsgaven *Saga*, fik han adskillige kritiske Ting at høre i en Anmeldelse, som den æstetiserende Teolog lod indrykke anonymt i Litteraturtidende³⁾. Ogsaa ved den Lejlighed fremkom Gr. med en Antikritik⁴⁾. Men omtrent samtidigt havde han udformet de neden for gengivne Blade — uden dog at lade Indholdet trykke. Et og andet kunde tyde paa, at han har ønsket sit Indlæg offentliggjort i »Theologisk Bibliothek«, Maaske kom han endda saa vidt, at han fik skrevet et ledsagende Brev til Jens Møller. I Breve I gengives (som Nr. 82) en af Gr. udateret Epistel, som af Udgiverne er dateret: (Marts 1813). Spørgsmaalet er, om dette Brev ikke er et Aar ældre. Det oplyser, at Gr. samtidig sender et Indlæg (»vedlagte Brev til Udgiveren af theologisk Bibliothek«), som Møller enten kan lægge til Side (hvis han er enig med Gr.!), eller indrykke »med saamange og hvilke Anmærkninger De behager, eller endelig, om De ogsaa heri er uenig med mig . . . levere . . . i et Omslag til P. Dons til Seidelin«⁵⁾.

Det fremgaar ikke klart af det nævnte Brev fra Gr., hvad Indlægget til »Bibliotheket« har handlet om. Kun er det klart, at Brevet blot omhandler eet Indlæg. Allerede derfor er det lidt suspekt, at Brevudgiverne synes at have ment, at det hidrører fra Marts 1813; thi af et Svarbrev fra Møller (dateret 25. Marts 1813) fremgaar det med al Tydelighed, at Gr. i Marts 1813 har tilstillet Møller to Indlæg paa een Gang, nemlig *Et Par Ord om Geistlighedens Videnskablighed* (trykt i *Theologisk Bibliothek* V, p. 39 f.) og en stor Svada:

³⁾ Anf. Tidsskr. 1811, p. 567—571.

⁴⁾ Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn, 1812, Sp. 337—342.

⁵⁾ Breve fra og til N. F. S. Grundtvig, I, 1924, p. 134—135.

Til Udgiveren af Theologisk Bibliothek, der formede sig som et groft Angreb paa Hebraisk-Undervisningen ved Københavns Universitet, og som Møller havde skellig Grund til at betragte som injurierende og personligt krænkende. Det fandt da heller ikke Optagelse⁶⁾.

Forøvrigt indeholder Gr.s udaterede Brev et Par Fingerpeg til en Datering. For det første skriver Gr., »Jeg har netop i Dag afsendt et Svar paa Anmeldelsen af min Nytaarsgave (hvorved han formentlig hentyder til sit ovenf. nævnte Indlæg i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn*, der fremkom 14. Marts 1812). For det andet indleder Gr. sit Brev med Overskriften: »I den Helligaands velsignede Navn«, en Indledning, som er usædvanlig paa Gr.s Breve, men som synes at korrespondere med de Ord, som Gr. har sat over Ms. til nedenstaaende Indlæg: »I den hellige Treenigheds Navn skriver jeg«. Disse Forhold tyder unægtelig paa, at Breve I, Nr. 82 skal dateres til Begyndelsen af 1812.

En anden Ting er, at vi med Sikkerhed kan sige, at Gr. *ikke har sendt* Indlægget til Jens Møller. Det hedder i hans Brev af 6. April 1813 (et Led i den Diskussion, som Indsendelsen af de to Indlæg i Marts samme Aar havde fremkaldt): »jeg har adskillige Gange havt isinde offenlig at sige mine Tanker om adskillige Stykker i *Bibl.*?), saasom Deres Oversættelsestheori af Bibelen etc., men jeg har ladet det være, fordi jeg troede De vilde tage Det i en urigtig Mening, jeg har villet tilskrive Dem, ogsaa talt med Dem, men har frygtet for at synes paatrængende«⁷⁾.

*

I sin detaljerige Afhandling *Jens Møller som æstetiker og mytolog* (Da. St., 1945, p. 49—96) kommer *Helge Toldberg* baade ind paa Forholdet til Grundtvig og paa Møllers Syn paa Oversættelsesproblemer vedrørende gamle klassiske Værker (f. Eks. Æneiden) og nyere Digtning (især Schillers). Sammenfattende hævder Toldberg, at Møller har »en vis forståelse av stilproblemer, ikke blot oversætterteknik, men overvurderer sine resultater på dette felt ...«⁸⁾. Det fremgaar imidlertid ikke af Dr. Toldbergs Undersøgelse, om han har inddraget Møllers *Bidrag til en Oversættelsestheorie* etc. i sit Bedømmelses-

⁶⁾ Jens Møller havde foreslået Gr. at »overlade det til min Ærlighed eller maaskee til Hr. Hersleb, at gjøre et passende Udtog ... saaledes at det rigtige og bevislige deraf kunde (forstaaer sig: med Deres Ord:) blive indrykket i *Bibl.* med Udeladelse af Beskyldninger, hvilke jeg som Embedsmand ei kunde andet end fralægge mig. (ibid. p. 137). Ms., der er udgivet, forefindes i NkS. 3000, 4°.

⁷⁾ sc. *Theologisk Bibliothek*.

⁸⁾ Breve etc., I, p. 172.

⁹⁾ Danske Studier 1945, p. 91.

materiale. Her er ellers Stof nok at øse af. Møller holdt sig langtfra ensidigt til Theologien, naar han leverede Bidrag til sit »Bibliothek«. Han kunde undskyldte sig med, at han saa en Opgave i at fremme sine Kaldsfællers »Videnskabelighed«, ikke bare paa det theologiske, men ogsaa paa det pædagogiske og æstetiske Felt. I denne Stræben mødtes han med Gr., saa dybt forskellige de iøvrigt var med Hensyn til Psyke og Evner.

I sin Afhandling bekendte Møller sig klart til de æstetiske Anskuelser, der var i Kurs i det 18. Aarhundredes sidste Decennier. Han taler om »den nyeste æsthetiske Skoles Intolerance« og røber sin Forkærlighed for Lessing og Engel og for Baden og Rahbek. I sin Søgen efter nye klare Regler til Brug for sin »Theorie« farer han Digtningens Historie igennem, den hjemlige som den fremmede, uden rigtig at gøre nogen Fangst. Undertiden faar man det Indtryk, at han er ude paa at imponere sine Læsere med sin Viden og Belæstthed. Det hele virker baade noget overfladisk, noget kaotisk og ikke saa lidt selvmodsigende. Men paa sin Vej faar han nu og da sagt Ting af Værdi, Ord, som var nyttige i Samtiden og har Værdi for Eftertiden. Han har Sans for Individualstilen: »enhver Forfatters Stil retter sig ligesaa meget efter hans Individualitet som efter hans Materie«, hedder det p. 221. I Overensstemmelse hermed fastslaar han (p. 230), at »hos enhver original Stylist Materie og Form (er) saa nøie forbundne at de aldeles ikke *in concreto* kunne adskilles. Formen er det Organ, hvorigjennem hans Aand alene bliver os forstaaelig; det Speil, hvori den staaer os tydeligen for Øine: synderbryde vi Speilet, da staaer Billedet hist halvt og vanskabt, her dobbelt, men i ethvert Tilfælde sig selv uligt for vort vantroe Blik.«

Dette Forsvar for Formen synes fornemmelig at være et Paabud om Troskab mod Originalens Metrum. Men ogsaa her har han svært ved at finde sine egne Ben. Han fremhæver Voss' Hexameter-Oversættelser af Homer paa Bekostning af bl. a. »vor Sahls i Alexandriner«, men taler samtidig advarende om »de mange nye tyske Oversættelser af græske Digtere, hvilke netop ved ængstelig Efterligning af Formen ere mislykkede« (p. 227), og han opstiller som en Slags Regel, at saa ofte, »som det er *absolut nødvendigt* at opoffre en af Delene, da bør det der blot hører til Formen vistnok vige for hvad der udgjør Væsenet« (p. 228). Med Tilslutning til Jacob Badens Lovprisning af Vedels Fordanskning af Saxo vrager han Schousbølles, uagtet den er »efter almindelig Talebrug langt troere end den Førstes« (p. 231), men iler med at tilføje, at »det hverken er enhver Oversætter, jeg tilstaaer saa stor Frihed, ei heller indrømmer jeg selv en anden Vedel den ved ethvert Arbeides Oversættelse« (p. 232).

Selv mener han med sine Udredninger at have gjort det »indlysende, at *Troskab* ei altid er det samme som *ordret Nøiagtighed* i at udtrykke Originalen«, og at denne uoriginale Opdagelse er af Betydning for den efterfølgende Redegørelse for hans Syn paa Bibeloversættelser. Dette er nu ikke ganske indlysende. Oversætterens store Vanskelighed med at finde »en Troskabslinie ... denne Kunstens Ækvator« (p. 226), som »ligger lige langt fra begge de eensidige Troskabspoler« (∴ Aand og Form) løser han ved et Hug gennem Knuden. Med Udgangspunkt i en 30 Aar gammel Afhandling af *Griesbach*¹⁰⁾, som han tilstaar at parafrasere i kort Begreb, plæderer han for den These, at ethvert Land egentlig bør have 3 forskellige Bibeloversættelser:

1: En til *offentlig Brug i Kirken*. Den skal »saa omtrent være den protestantiske Kirke det samme, som Vulgata er den lærdere Deel af den romerske Kirke«. Oversættelseprincip: »den høieste Grad af *Nøiagtighed*«, men »saa lidet forklarende som muligt«, eftersom en protestantisk Bibel ikke bør »foregribe Læserens Dom« (p. 237).

2: En Oversættelse »paa reent Dansk« (for »dannede« Læsere), der »lader sig læse som en Original, uden dog at modernisere hine Oldskrifter eller berøve dem deres eiendommelige Præg«. Oversættelsesprincip: »i Midten af de tvungne og de meget frie«. Ideal: *Sprogreenhed*. Eksempler: *Guldberg* og *Bastholm* (p. 239—240).

3: En »*oplysende Oversættelse* ... for Læsere, som enten intet Begreb have om Orientalernes Aand, Udtryksmaade, Sæder og Skikke, eller overhovedet ere uøvede i at læse Oldtidsskrifter; ei at tale om de Mange, som have ringe Sjeleevner og derfor vanskeligen fatte alt hvad der ei ligger aabenbart for den grove Sands« (p. 240). Oversættelseprincip: *Parafrasen*, »uden dog at forfalde til *Paraphrasens* Vidtløftighed og trættende Tone«.

Det er i ganske særlig Grad de to sidste Grupper af Oversættelser, der har den lærde Orientalist's Interesse. De giver ham nemlig Anledning til at drøfte det for ham vigtige Tema: *metriske Oversættelser* af det gamle Testamentes poetiske Partier, ikke i første Linie med et fromt og opbyggeligt Formaal, men fordi »den gode Smag ... fordrer, at det G.T.s *Poesier behandles som saadanne*; og den *æstetiske* Nydelse betydeligen forøges, naar det ædlere Stof indklædes i en skjønnere Form ...« (p. 242—243).

Op hermed er vi formentlig naaet frem til den egentlige og personlige Bevæggrund for Møller til at affatte den ganske Afhandling.

¹⁰⁾ *Om de forskjellige Slags tyske Bibeloversættelser*, Eickhorns Repertorium für bibel- und morgenländ. Litt., VI, p. 262 ff.

Med Griesbachs gamle These som Udgangspunkt og Motivering levnes der ham Lejlighed ikke blot til at demonstrere sin Viden og »Smag« paa det lokkende æstetiske Gebet, men ogsaa til at eksemplificere sine Theser ved at aftrykke en Række Prøver paa egne Bibeloversættelser i metrisk Form. Men som Digter og Oversætter lider han under et katastrofalt Misforhold mellem Ambition og Evne. Han opnaar ikke andet, end at dokumentere sin ulykkelige Kærlighed til Musen.

Grundtvig havde derfor mere end een Grund til at gribe Pen og Papir. Som alt nævnet havde Møller (i en Anmærkning, p. 259) direkte provokeret ham ved at henvise til den fem Aar gamle Tvist omkring Møllers Gendigtning af *Skirners Reise* og bebrejde Gr., at han havde taget til Orde mod Moderniseringen af »et hedensk Digt, over hvis *Hellighed* det neppe sømmer en christelig Theolog at tage saaledes til Orde«. Sammedets havde han lidt haanlig sagt, at han jo maatte »zittre og bæve ved et modernisere hebraiske Digte, som vi Christne med Grund kalde *hellige* ...« (Ikke desto mindre havde han jævnstillet sin gamle nordiske Bearbejdelse med de nye bibelske ved at nævne, at han ikke udgav sine »rimede Oversættelser af det hebraiske, saalidet som min frie Bearbejdelse af *Skirners Reise* for legemliglignende Oldtidscopier« (p. 260)). Set med Gr.s Øjne maatte de Møllerske Bibelgendigtninger tage sig ud som en langt større Brøde end *Skirner*-Bearbejdelsen, ikke mindst nu, da Asarusen var fordampet, og han efter Hændelserne i 1810—11 stod ved Begyndelsen af sit strengt bibelske Stade. Men han stod ogsaa ved Begyndelsen af sin Gerning som kristelig Skjald. Det er ikke blot Møllers »rationalistiske« Syn paa Bibeloversættelsesproblemet, hans lidt nedladende Holdning overfor Luthers Mesterværk og hans Mangel paa Respekt for den gamle danske Kirkebibel (og Christian den Tredies Bibel) (p. 238), der har vakt Gr.s Vrede. Ogsaa *Digteren* i ham rejser sig til Protest mod de Møllerske Rimerier og Parafraaser: »Til at oversætte et Digt udfordres allerførst, at Man selv er Digter og dernæst, at man er en aandelig Frænde med den Digter, hvis Kvad man vil oversætte«, skriver Gr., næppe uden Tanke paa sig selv og sine Evner. Bevarede Fragmenter til en Bibeloversættelse fra Gr.s Haand kan med Sikkerhed dateres til o. 1811—1812, og sine Tanker om en ny Bibeloversættelse gav han en markant og vægtig Udformning i en lille (af ham dog ikke selv udgivet) Afhandling fra Slutningen af 1815⁴¹). Hans Kommentarer til Trykket af *Deilig er den Himmel*

⁴¹) Albeck: Grundtvigs Forsøg som Bibeloversætter, Den Danske Bibels Historie, 1950, p. 155—159.

blaa (Rahbeks *Sandsigeren* 1811) dokumenterer endvidere, at Tanken om at blive sin Tids *Salmedigter* ikke var ham fremmed. Hans Indlæg mod Møllers Afhandling er ikke blot Udtryk for en kristen Teologs Harmе mod ethvert Forsøg paa at profanere Bibelens hellige Kvad, men ogsaa for en »sand og troende« *Digters* faglige Lede ved en »Fuskers« »Lapperi«.

Grundtvigs Indlæg.

(Fasc. 182):

»I den hellige Treenigheds velsignede Navn skriver jeg.

At begynde Pennestrid af Kaadhed eller for at hævne personlige Angreb vil vist ved Guds Hjælp aldrig falde mig ind, men til at angribe vigtige Vildfarelser og ydmyge Hovmod maa min Pen være ligesaa rede som til at forkynde Sandheden og prise min Gud. Hr. Professor Møller har selv opfordret mig dertil, ved midt i en grundfalsk Slutningskæde¹²⁾ at frembringe vitterlige Usandheder om mig og mine offentlige Yttringer. Herom vil jeg først handle og siden komme til en vigtigere Anke. Efterat have omtalt den moderniserede Oversættelse eller Bearbejdelse af Bibelen, hvilken han anseer for saa priselig, og efter et Sidehug [om] til tom Declamation om Oldtidens Hellighed og Uforkrænkelighed, siger H. P. i en dertil hørende Anmærkning: (»)For denne formentlige Synd crimen læsæ antiqvitatis er jeg ogsaa engang haardt bleven anklaget() i An-// (ledning 1 r) af min fri Bearbejdelse (i moderne Form og med bestemt Hensyn til moderne Læsere) af *Skirners Reise*, se Minerva May 1806,

¹²⁾ *Theologisk Bibliothek*, udg. af Jens Møller, I, 1811, p. 258 ff. — Et Stykke af Møllers »grundfalske Slutningskæde« kan citeres:

»Ingen kan nægte, at jo Rimet giver det gamle Digt et vist moderne Udseende . . . Lad dette end forskjønne det i Nutidens Øine, saa er det jo ikke Oversætterens Pligt som Oversætter at forskjønne Originalen (hvilket man rigtig nok engang troede, og meget ofte uheldigen søgte at iværksætte), men troeligen at udtrykke den.

Alligevel vil jeg ei have Rimet ubetinget forbudt Bibelens friere poetiske Oversætter, men ønsker dette anvendt fornemmeligen i lyriske og elegiske Stykker af det G. T. Dette mit Ønske staaer i nøieste Forbindelse med min Overbevisning om at den langt større Deel selv af dannede (kun ikke orientalsk-lærde) Læsere ville kun i en saadan *moderniseret Oversættelse eller Bearbejdelse* (hvad man vil kalde den) nyde samme Tilfredsstillelse, som den gamle Hebræer følte ved Originalens Læsning. Denne paa Erfaring grundede Overbevisning har endnu intet Ræsonnement, og end mindre tom Declamation om Oldtidens Hellighed og Uforkrænkelighed, om den Formastelse det er at ville amalgamere den med Nutidens Ideer og Former o. s. v. kunnet betage mig.«

Sml. Gr.s *Lidet om Sangene i Edda*, Minerva, 1806, p. 270 ff., US, I, p. 117 ff.

og Hr. Pastor Grundtvigs høist eensidige Angreb sammesteds Septr. 1806. *Noget om Sangene i Edda*. I Sandhed maatte jeg sittre og bæve ved at modernisere hebraiske Digte, som vi Kristne med Grund kalde *hellige*, hvis det allerede var en Forbrydelse, som Hr. Grundtvig meente, at modernisere et hedensk Digt, over hvis *Hellighed* det neppe sømmer en christelig Theolog at tage saaledes til Orde som min Angriber gjorde(«).

Dersom H. P.s Læsere havde de angivne Hefter af Minerva ved Haanden og vilde gjøre sig den Umage at læse Stykkerne behøvede jeg ikke at tilføie et Ord om en Sag, hvorom der paa den Tid mellem Kyndige neppe var uden een Stemme, men nu er det ikke afveien at bringe Sagen i Erindring. Med Kraft men med Humanitet lastede jeg H. Ps aldeles forulykkede Rim og jeg troede sikkert // (2 r) at have overbevist H. P. selv, desto mer uventet var det mig at se Ham [med] efter 5 Aars Forløb med blind Faderkærlighed at tage det vanvitige Barns Snak i Forsvar. At H. P. griber denne Leilighed til at laste mig fordi jeg som kristelig Theolog [] har taget stærkt til Orde om hedenske Kvads Hellighed er hverken smukt [eller] betimeligt eller sømmeligt. At jeg stundom i alt for høie Udtryk talde om Asalæren [talde om Asalæren] er sandt det har jeg offentlig bekendt, men i den omtalde Undersøgelse er det ingenlunde saa, thi at jeg et Par Steder kalder Kvadene hellige retfærdiggøres fuldelig af Talebrugen, og at jeg ingenlunde ansaae dem for Troes Artikler men blot for fagre betydningsfulde Sange er klart af hver Linie. Beskyldningen er altsaa en Bagtalelse, der ikke røber nogen god Hensigt og den var allermindst at vente af en Mand, der behandler // (2 v) Bibelens Profetier, som han dog siger at kaldes med Grund hellige, som profane Digte. At mit Angreb var høist eensidigt er en *vitterlig* Usandhed, thi hvad jeg gav Mer (???) end jeg gjorde, da jeg først betragtede H. Ps Rim som en Bearbejdelse af det gamle Digt og dernæst som et blot Oldtidsmaleri, det var i Sandhed flere Sider end det over al Maade Usle Rimeri fortjente at betragtes fra.

Jeg [bevisde at det gamle Digt var] lastede det ingenlunde fordi det var en forandret Bearbejdelse, men fordi det gamle Digt var hel igennem forfusket, fordi det Ny var vandet og flaut og glat og altsaa ingenlunde modern i den Betydning H. P. vil have Folk til at tage Ordet. Denne Dom er haard, det nægter jeg ikke, men at den er sand, derom kan Enhver med den allermindste poetiske Sands overtyde sig om ved selv at læse det, [ja et par Prøver skal kunne stadfæste] og jeg bør fremsætte //

(Her slutter Ms. i fasc. 182, Fortsættelse findes i fasc. 153, Nr. 9:)
(1 r): den i al Strænghed [paa] i en Stund, da Professoren staar rede

til ligedan at forhutte de virkelige hellige Kvad, ja at forlede Andre til det Samme. Denne Frygt er ikke ugrundet, naar Man betænker at Manden er Professor og et ret godt Hovede men [uden al Dybde og] efter hans Arbejder at slutte uden al Dybde og digterisk Anlæg. Det er saa mere frygteligt, som han ved at ville gaa en Middelvei mellem den gamle og ny poetiske Skole har forenet hins Prosaiskhed med dennes Floskler, hvorved han ret er skikket til at udlede unge Mennesker paa en ret magelig og, som det synes, glimrende Bane . . . Hvorledes det gaar en Mand med let Nemme, naar han ei formaar [eller ikke g] at opløfte sig til en almindelig Beskuelse eller ikke giver sig Tid til det, seer Man ret paa H. P. thi han tilstaar selv at de bedste Oversættelser af Bibelen ei ere udklækkede af Theorierne men fremsprungne fri¹³⁾ og dog [] stiler han paa at udklække saadanne ja har udentvivil tilskaaret sine efter saadanne Læster. Han bemærker at Luther for sin Tid (mægtede?)^{14a)} at oversætte Bibelen baade for Høie og Lave¹⁴⁾ og mener dog at der maa være tre Slags Oversættelser for allehaande Folk. Han finder en herlig Rytmus i Luthers Oversættelse af Profeterne¹⁵⁾ og tilstaar at Rimet ei vel kan bruges naar Originalen skal efterlignes baade aandig og legemlig¹⁶⁾, samt at det er Daarskab at ville forskønne den¹⁷⁾, og dog troer han at selv den større Del af dannede Læsere ikke uden ved Rimet vil finde den samme Nydelse som Ebræerne ved Originalens Læsning¹⁸⁾. Er dette ikke Modsigelse, da forstaar jeg ikke at læse Dansk.

For at se den hele Sag i sit rette Lys maa vi betragte Bibelens poetiske (?) Stykker først som [Kvad Poesie] saadanne, dernæst som Oldtidskvad paa // (2 r) et fremmed Tungemaal og endelig som hellige Sange. Til at oversætte et Digt udfordres allerførst, at Man selv er Digter og dernæst, at Man er aandelig Frænde med den Digter, hvis Kvad man vil oversætte. Er dette ikke Tilfældet, da bliver det Lapperi enten Man saa vælger Originalens Versemaal, eller et andet eller slet intet; er man derimod det, da har det ingen Nød, at Man, ja, med Kundskab om det fremmede og sit eget Tungemaal [nok] styres af en sikker Takt til at træffe det Ret, (sic.), og

¹³⁾ Theologisk Bibl. I, 1811, p. 223: »Dog, som Forbedringerne i alle Videnskaber og Kunster sjældent gaae ud fra Kunstdommernes Skoler, men fast altid iværksættes af den skabende Genius, saaledes gik det og i vore Dage med Oversættelseskunsten.«

^{14a)} Her synes Gr. at have sprunget et Led i Fremstillingen over.

¹⁴⁾ ibid p. 238.

¹⁵⁾ ibid. p. 244.

¹⁶⁾ ibid. p. 258.

¹⁷⁾ ibid. — se Citatet ovenf., Note 12.

¹⁸⁾ ibid., p. 259. — Se Citatet ovenf., Note 12.

en saadan Oversætter falder det aldrig ind at beregne og gruble over sit Valg. Et mærkeligt Exempel paa hvor nødvendig Aandsfrøndskabet er, have vi i Vos, hvis Oversættelse af den mer idylliske Odysse upaatvivlelig er lykkedes langt bedre end den af Illiaden¹⁹⁾.

Betragte vi nu de ebraiske Digte blot som saadanne, da maa det være [] lige saa latterligt at ville oversætte dem paa // (2 v) Rim som at oversætte Homer paa saadanne. Naar [Man ikke] Digtet ikke er skrevet i et beslægtet Sprog, er det umuligt i det Hele at oversætte det [Heelt] godt paa Rim [som] da dette nøder til at indblande enten Fyldekalk eller Noget af sit Eget. I denne Sag troer jeg at have Stemme (?), da jeg har afgjort Beviser nok paa at Rimet er et Baand som jeg ellers gerne og uden Ulempe bærer.

Dette [nægter] vil da vel H. P. ikke nægte men han mener det er Ret heri at læmpe sig efter moderne Læsere. Hel underlig er det nu dog at Man paa den ebraiske Originals Bekostning skal læmpe sig saaledes som Man med et grædsk eller latinsk Digt ikke vilde men det skal vel komme deraf at Bibelen burde være Alles Læsning og at den derfor bør bydes hver i den Form han elsker. Men netop det, at Bibelen har Krav paa at læses af Alle ophæver hin Paastand.

Hvorfor vil vi at Bibelen skal læses af alle (?)

(Fasc. 153, Nr. 8)

(1 r) Ere de bibelske Digte at betragte som andre Digte, da er der ingen Grund hertil, thi til Tidsfordriv eller Føde for Indbildningskraften har den fornemme Verden jo Vers og Digte nok paa de ny og gamle Tungemaal. Den eneste Grund er da om vi anse dem for hellige Sange, digtede i en Begeistring der langt overgaae [de] alle andre Digteres, det er fra hele Indholdens Side indgivne af Guds Aand. Men er de saadanne, da maa Alt hvad der udgiver sig for Oversættelse være tro, endog saavidt muligt lige til Ordene. Indholden er her næsten Alt, Formen absolut en Bisag og det kan ikke være nogen saadan Bibellæser, han være af hvad Stand han vil, ligegyldigt, om Noget er lagt til eller trukket fra. Her er det Vildfarelsen har sit Udspring. H. P. troer ikke saaledes paa Bibelens Kvad, han ønsker, Gud veed hvorfor, at Alle dog skulde synes godt om dem og // (1 v) læse dem og derfor foreslaar han at gøre nymodens Vers af dem²⁰⁾. Hvortil dette skulde nytte, indser jeg ikke, thi enten Man

¹⁹⁾ Her lufter Æstetikerens Grundtvig sin Bedreviden over for »Amatøren« Møller, der (p. 223) ukritisk taler om Joh. H. Voss' »uovertræffelige Oversættelser af Classikerne ...«, jf. VK 1812, p. 254.

²⁰⁾ *ibid.* p. 242, Anm.: »Det er jo den hellige Skrifts Interesse at mange gode Hoveder vindes for dens Studium. Men af Erfaring veed man, at disse fordre en smagfuld Behandling af Smagens Værker. Mange iblandt dem

læser et dansk eller ebraisk Digt, naar begge er fremkomne under lige Betingelser, maa være ligegyldigt.

Fra den kristelige Standpunkt bliver det derimod klart at Talen om de tre Slags Oversættelser er en Daarlighed. Man tænke sig engang tre saadanne en til kirkeligt Brug; en for Almuen og en for de Fornemme. Man tænke sig at Folk endnu blev ved at gaa i Kirke og mærke den Latterlighed at den kirkelig(e) Oversættelse var uforstaaelig for Almuen og tvertimod de Fornemmes (Smag?). Tilbage til Digtene. Den som skal oversætte Bibelens Digte godt maa da ogsaa være aandelig Frænde til [Old] Profeterne, men det kan han ikke blive uden at erkende dem for Guddommens Tolke og hengi- // (2 r) ve sig i Guds Vold og da oversætte ved den samme Aands Hjelp [som] ved hvilken Profeterne taledede. Saaledes gjorde Luther, han satte sig ved Profeternes Fødder og lyttede til deres hellige Toner. Den Digter som vil det, han træffer deres Mening [] forstaar dem selv og udlægger dem mere og mindre klart efter sin Tids og Tungemaalss Vilkaar; til alle Andre heder det: *procul abeste profani!*

Af Oversættelser kan hvert Land i en kristelig Tidsalder i strængeste Forstand kun have een; det vil sige, ligesom een maa være autoriseret i Kirken, maa denne og have alle Ulærdes Tillid, enten de ere Høie eller Lave, dannede eller vankundige. En saadan Myndighed faaer en Oversættelse kun derved at Folket har Ærbødighed for dens Forfatter som en af Gud synderlig begavet Mand, først naar Vantroen begynder at løfte Hovedet er det Man forsøger // (2 v) at vinde den ved Bortforklaring af hvad der mest forarger dem og lokke Folk med en mer pyntelig Stil, men Man skulde betænke at Perler ikke skulde kastes for Svin og Helligdommen ikke for Hunde, [at] og at det er høist usømmeligt at opstaffere Bibelen til Morskab for Ukristne og for dem er det; thi jeg er vis paa, at enhver troende Kristen endnu hellere læser Luthers Oversættelse end den allerpynteligste moderne.

En ganske anden Sag er det at benytte Bibelens Tanker eller Digte til Psalmer eller ny Digte, dette er til alle Tider ret og kan i vor vantro Tidsalder have den Nytte at Mange som aldrig tage Bibelen i Haand fordi det er en glemt og foragtet Bog blive bekendt med dens Aand og vindes maaske for den. Men ogsaa dette Brug er kun ønskeligt naar det skeer af en sand og troende Digter, thi er han en Fuser, da stadfæster han meget mere den slette Mening, og er han selv vantro flygter Bibelens hellige Aand bort af Ordene.«

have derfor ved de ældre Exegeters smagløse Behandling ladet sig afskrække fra det G. Ts. Læsning.«